

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI DARSGA JALB QILISHDA O'YIN VA METODLARNI SAMARADORLIGI

Rustamova Saboxat Odilbek qizi

Mamun Universiteti

Filologiya va tillarni o'qitish : ingliz tili talabasi

Guruh rahbar : Bekchanova Nazokat Allanazar qizi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17231335>

ARTICLE INFO

Received: 21st September 2025
Accepted: 25th September 2025
Published: 30th September 2025

KEYWORDS

*dars, metod, interaktiv,
individual ta'lim, Pedagogik
texnologiyalar, o'yinlar
savodxonlik, zamonaviy usullar.*

ABSTRACT

Zamonaviy ta'lim metodlari - bu o'quvchilarni faollashtirish, ularning o'z-o'zini rivojlantirishini qo'llab-quvvatlash va ta'lim jarayonini yanada samarali qilish uchun ishlatiladigan innovatsion yondashuvlardir. Ushbu metodlar an'anaviy ta'lim usullaridan farq qiladi, chunki ular texnologiya, interfaollik va individual yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Ushbu maqolada dars jarayoniga o'quvchilarni jalb qilish uchun o'yinlar va zamonaviy metodlardan foydalanish usullari yoritilib beriladi.

KIRISH

Yurtimizda ta'lim sifatini yanada oshirish, uni keng targ'ib qilish maqsadida bugungi kunda ta'lim jarayonida turli xil pedagogik texnologiyalardan foydalanib kelinmoqda. Bu dars jarayoniga yangicha innovatsiyalar bilan yondashmoq deganidir.

Bundan ko'zlangan asosiy maqsad dars jarayonini har taraflama mazmunli qilish, bolalarning qiziqishini oshirishdan iborat. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'qitishda bolalarning bilimni oshirish, dunyoqarashini kengaytirish, dars jarayonini tez va oson o'rganish maqsadida axborot komunekatsiya texnologiyalari, pedagogik texnologiyalardan foydalaniladi.

Zamonaviy metodlarning umumiy maqsadi o'quvchilarga faol, mustaqil fikrni rivojlantirish imkoniyatini yaratishdir. Bu metodlar o'quvchilarning ta'lim jarayoniga yanada ko'proq qiziqish bilan yondashishiga yordam beradi. Zamonaviy metodlardan darsda foydalanish, o'quvchilarning qiziqishini oshirish va ularni darsga faol jalb qilish uchun samarali usuldir. Har bir metodni o'zining ta'lim jarayoniga qo'llanilishi uchun moslashtirish zarur. Zamonaviy metodlar, asosan, o'quvchilarning faolligini oshirish, ular bilan to'g'ri muloqot o'rnatish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, shuningdek, texnologiyalarni ta'limga joriy etishga asoslanadi. Zamonaviy ta'lim jarayoni o'quvchilarning qiziqishini oshirish va ularning faolligini ta'minlash uchun an'anaviy usullardan tashqari yangi, interfaol metodlarni qo'llashni talab qiladi.

O'quvchilarning darsga qiziqishini oshirish, bilimni chuqurroq o'zlashtirish va ijodkorlikni rivojlantirish uchun zamonaviy ta'lim metodlari muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Bugungi kunda zamonaviy metodlarning turlari kengayib bormoqda. Ularning ichida quyidagilar bilan tanishib chiqamiz: texnologiya va raqamli resurslardan foydalanish, o'yinlashtirilgan ta'lim, proyektga asoslangan ta'lim, differensial ta'lim, kritik fikrlashni rivojlantirish.

Texnologiya va raqamli resurslardan foydalanish metodlari deganda, elektron ta'lim platformalari kiradi. Ular o'quvchilarga onlayn darslar va testlar orqali o'qitishni samarali amalga oshirish. moodle, google classroom kabi platformalar o'quvchilarga o'z vaqtida

materiallarni olish va ishlash imkonini beradi. Multimedia vositalari ya'ni video darslar, interaktiv taqdimotlar, animatsiyalar va diagrammalar yordamida o'quv materiallarini yanada tushunarli va qiziqarli amalga oshirish mumkin.

O'yin elementlarini ta'lim jarayoniga kiritish o'quvchilarni rag'batlantiradi va ularning darsga qiziqishini oshiradi. Bu asosan boshlang'ich sinf o'quvchilariga dars o'tishda ko'proq foydalaniladi. Ularga mavzularni o'yin tarzida o'rgatish dars samaradorligini oshirishga yordam beradi.

O'quvchilarga haqiqiy hayotdagi muammolarni hal qilishda o'zlarini sinab ko'rish imkonini berish - proyektga asoslangan ta'lim turiga kiradi. Ular loyiha ustida ishlashadi, tadqiqotlar o'tkazadilar va yakuniy natijani taqdim etadilar. Bu usul o'quvchilarga o'z-o'zini boshqarishni, jamoada ishlashni va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi.

O'quvchilarning individual ehtiyojlari va o'qish tezliklariga moslashadigan metod bu differensial ta'lim metodidir. Bu usulda har bir o'quvchiga o'zining qobiliyatiga mos topshiriqlar beriladi, shunda ular darsga faolroq jalb qilinadi va o'zlarini qulay his qilishadi.

Kritik fikrlash - bu ma'lum bir mavzu yoki masala haqida chuqur, tahliliy va mantiqiy fikr yuritish jarayonidir. Bu, o'quvchilarga ma'lumotlarni tanqidiy va mantiqan tahlil qilishni o'rgatadi, shu bilan birga ularga qarorlar qabul qilishda yaxshiroq, ongli va asoslanuvchi yondashuvlarni rivojlantirishga yordam beradi.

O'quvchilarga mavzuga doir savollar berish, ular fikrlarini izohlash va turli xil nuqtai nazarlarni tahlil qilishga undaydi. Bu metod tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda samarali usul hisoblanadi.

O'zbek pedagog olimlaridan Rahimov Sh. va Abdurahmanov S.lar zamonaviy ta'lim metodlari, xususan, differensial ta'lim metodlarining ahamiyatiga to'xtalganlar. Ularning tadqiqotlari o'quvchilarning o'ziga xos ehtiyojlari va imkoniyatlariga mos ravishda ta'limni individuallashtirishga qaratilgan. Bunda o'quvchilarning intellektual salohiyatini inobatga olib, ular uchun moslashtirilgan metodlar va materiallar ishlab chiqish muhimligi ta'kidlangan. Bu yondashuv, o'quvchilarning o'z imkoniyatlariga ko'ra samarali ta'lim olishlarini ta'minlaydi.

Bundan tashqari Mahmudov U. va Davlatov T. o'yinlashtirilgan ta'lim (gamification) metodlarini o'qitish jarayonida qo'llashni izlanishlarida o'rganishgan.

Ularning tadqiqotlari o'yin elementlarini ta'lim jarayoniga kiritish, o'quvchilarda motivatsiyani oshirish va darslarni qiziqarli qilishning samarali usul ekanligini ko'rsatdi. Ular o'yinlar orqali o'quvchilarga ta'lim berish, jamoaviy ishlashni rag'batlantirish va o'quvchilarga o'z bilimlarini sinovdan o'tkazish imkoniyatlarini yaratishga e'tibor qaratishgan. Abdullayev H. va Tohirov Z. o'zlarining ishlarida interfaol metodlarni o'qitishda qo'llash, o'quvchilarni muammoli vaziyatlarda faol ishtirok etishga rag'batlantirishga qaratilgan ko'plab metodik yondashuvlar ishlab chiqqanlar. Ularning ilmiy izlanishlarida "kritik fikrlash" va "ijodiy yondashuv" kabi tushunchalar keng yoritilgan. Bu metodlar o'quvchilarning darsga qiziqishini oshirish va ularga o'z fikrlarini to'liq va tahliliy ifodalash imkonini yaratadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Rahimov Sh. va Abdurahmanov S. ning ilmiy ishlari differensial ta'limni rivojlantirishga qaratilgan. Ular, o'quvchilarning o'ziga xos qobiliyatlarini va o'qish tezliklarini hisobga olgan holda, ta'limni moslashtirishning zarurligini ta'kidlaganlar. Bu metod, o'quvchilarga o'z bilimlarini yanada chuqurroq o'zlashtirish imkoniyatini beradi va ularning muvaffaqiyatlarini oshiradi. Ular, ta'lim jarayonida o'quvchilarning turli ehtiyojlari va salohiyatlarini inobatga olish zarurligini ko'rsatib, har bir o'quvchiga mos materiallar va topshiriqlarni taqdim etish zarurligini ta'kidlashgan.

Differensial ta'lim orqali o'qituvchilar o'quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda, har bir o'quvchiga mos o'qish tezligi va yondashuvni tanlashadi. Bu yondashuv o'quvchilarning samarali ta'lim olishlariga yordam beradi va ularning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Rahimov Sh. va Abdurahmanov S. o'quvchilarga individual yondashuvni ta'lim jarayoniga tatbiq etishning muhimligini ta'kidlaganlar. Ularning tadqiqotlarida

o'quvchilarning har biri uchun alohida yondashuvni tanlash, ularning xususiyatlariga, ehtiyojlariga va salohiyatiga qarab ta'lim berishning ahamiyati ko'rsatilgan. Bu metod o'quvchilarning o'z salohiyatlarini maksimal darajada rivojlantirishga yordam beradi va o'qish jarayonini samarali qiladi.

Shuningdek, Rahimov Sh. va Abdurahmanov S. o'z ilmiy ishlari orqali o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirishga qaratilgan metodlarni ishlab chiqqanlar. O'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash uchun, ular darsda interfaol va o'yinlashtirilgan metodlarni qo'llashni taklif qilganlar. O'yinlashtirish (gamification) orqali o'quvchilarni darsda rag'batlantirish va ularga darsning qiziqarli va interaktiv tarzda o'qilishi imkonini yaratish mumkin.

O'yinlashtirilgan ta'lim metodlari orqali o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, ularni faol ishtirok etishga undash va darsni qiziqarli qilish mumkin. Rahimov va Abdurahmanovning ishlari, ta'lim jarayonida o'quvchilarning darsga jalb qilishda o'yin elementlari, viktorinalar va jamoaviy ishlarni qo'llashning samaradorligini ko'rsatadi.

Ularning tadqiqotlarida, shuningdek, ta'limda innovatsion texnologiyalarni qo'llashning muhimligi ta'kidlanadi. Rahimov Sh. va Abdurahmanov S. zamonaviy texnologiyalarni, masalan, multimedia vositalarini, interaktiv ta'lim platformalarini va virtual darslarni qo'llash orqali o'quvchilarni ta'limga yanada faol jalb qilishni maqsad qilganlar. Texnologiyalar yordamida o'quvchilarga yanada qiziqarli va samarali darslar tashkil qilish mumkin. Rahimov Sh. va Abdurahmanov S. o'z ilmiy tadqiqotlari orqali zamonaviy ta'lim metodlarini ishlab chiqqan va bu metodlarni o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish, ularni faollashtirish va darsni interaktiv tarzda o'tkazish uchun joriy etishning ahamiyatini ko'rsatganlar. Ularning ishlarida differensial ta'lim, individual yondashuv, o'yinlashtirilgan ta'lim va innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga kiritishning samaradorligi ta'kidlangan.

Mahmudov U. va Davlatov T. o'z tadqiqotlarida o'yinlashtirilgan ta'lim (gamification) metodini o'quvchilarning o'quv jarayoniga faol jalb qilishning samarali usuli sifatida ko'rib chiqqan. Ularning fikriga ko'ra, o'yin elementlarini ta'limga qo'shish o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi, darsni yanada qiziqarli va interaktiv qilishga yordam beradi.

Mahmudov U. va Davlatov T. o'yinlashtirilgan ta'limni ta'limda motivatsiyani oshirish va o'quvchilarning faoliyatini faollashtirishning muhim vositasi deb hisoblashadi. Ularning fikricha, o'yinlar orqali o'quvchilarga o'qish jarayonida rag'batlantiruvchi omillar yaratish mumkin:

- O'yinlar o'quvchilarga o'z bilimlarini amalda sinab ko'rish imkonini beradi.
- Ular o'quvchilarga o'zlarini sinovdan o'tkazish, musobaqalashish va birbirlari bilan bilim almashish imkoniyatini yaratadi.
- O'yin jarayonida o'quvchilarni raqobat va hamkorlik ruhida ishlashga undaydi, bu esa o'quvchilarning bir-biriga yordam berish va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

XULOSA

O'yinlar boshlang'ich ta'limning keyingi bosqichlarida ham bolalarning bilimni rivojiga turtki bo'lishi mumkin. Dars jarayonida o'zlashtirishi past o'quvchilarning bilimni oshirishga bu o'yinlar o'z ta'sirini ko'rsatadi. Shiddat bilan rivojlanayotgan bugungi kunda pedagogik texnologiyalar asosida ta'limni tashkillashtirishga e'tibor kuchaymoqda. Pedagogik texnologiyalardan foydalailmoqda. Pedagogik texnologiyalar - ta'limning shakllari, metodlari hamda yangi usullari tarbiyaviy vositalar yig'indisi hisoblanadi. Pedagogik texnologiyalar o'quvchilar imkoniyati va qobiliyatini yuzaga chiqarishda eng mahoratli vositalardan biri hisoblanadi, ular orqali ta'lim jarayonining tezlashishi oshadi. O'quvchilardaning mustaqil fikrlash doirasi shakllanadi. Bolalarda mexr muhabbat qiziqish hissi ortib boradi. Ta'lim tizimiga texnologik vositalar orqali yondashish tufayli -ta'lim jarayonining maqsadi belgilanadi; -o'qitish tizimining uzviy bog'liqligi rivojlanadi; -ta'limning harakatlanish tezligi yuqorilab boradi;

Zamonaviy metodlardan foydalanishda ular ta'limning sifatini belgilashi lozim, undan ko'zlangan maqsadga yetishish nazarda tutilishi kerak. Bunda o'qituvchilar o'z o'quv fanini maqsadini belgilab chiqishi kerak. Belgilangan maqsad asosida albatta samara bo'lmog'i lozim. Bola har bir o'yinga qiziqishi undan o'ziga biror narsa olmog'i kerak. Boshlang'ich sinf bolalariga dars jarayonida foydalanadigan o'yinlar orqali bolaning bilimi oshishi dars jarayonini o'zlashishi bilan birgalikda uning maktabga ustozlariga bo'lgan mexr-muhabbati oshib boradi.

Aynan boshlang'ich sinflarda pedagogik texnologiyalardan foydalanish bolani darsga jalb etishga yordam beradi. O'yinlar orqali erkin fikr yuritish tafakkurining shakllanishini ortganini ko'rish mumkin. Aynan boshlang'ich sinflarda pedagogik texnologiyalardan foydalanish bolani darsga jalb etishga yordam beradi. Ularda o'quvchilarning diqqati bir joyga to'planadi tafakkuri o'sib boradi. O'zlarida erkin fikr yuritish jarayoni shakllanadi. Dars jarayonida qo'llanadigan didaktik o'yinlardan Zanjir o'yini: Bu o'yinda o'qituvchi bir so'z aytadi. Shu so'zning tugagan harfidan boshlab bolalar so'zni davom ettiradi. O'yin orqali bolalar hammasi darsga jalb etiladi. «Tez ayt» o'yini: bu o'yinda o'qituvchi sinf bo'ylab yuradi bir bolani turg'izib uga bir tur nomini aytadi. Bola shu turga kiruvchi so'z topib aytishi kerak. Bu orqali bolaning fikri atrof muhitga bo'lgan munosabati sinchikovlik qobiliyati oshib boradi. O'yinda tok i javob berolmagan o'quvchilar tugatadi. O'yin bir ishtirokchi qolguncha davom etadi. Bu o'yinni o'tilgan darsga moslab ham tashkillashtirsa bo'ladi. O'qituvchi: «Hayvon» O'quvchi: mushuk O'qituvchi : «Mevalar» O'quvchi: olma O'qituvchi sinf jihozlari: O'quvchi: doska Dars jarayonida shunday o'yinlardan foydalanish orqali o'quvchilarda dars jarayoniga bo'lgan qiziqish ortib boradi. Bolada topqirlik, chaaqqonlik, tez harakat qilish jarayonari shakllanib boradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. - T.: 2003. - 174 b.
2. Azizxo'jayeva N.N. Tarbiyachi mutaxassisleri tayyorlash texnologiyasi. - T.: «Nizomiy TGPU». 2000. - 52 b.
3. Haydarova O.Q.Bo'lajak tarbiyachilarni innovatsion faoliyatga tayyorlash. Qarshi, Nasaf, 2008.114 bet.
4. Saidahmedov N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya. - T.: O'z MU. 2003. - 66 b.
5. Saidahmedov N.S., Ochilov A. Yangi pedagogik texnologiya mohiyati va zamonaviy loyihasi. - T.: XTV RTM, 1999. -55 b.